

2022 M. SAUSIO 31 D.

ES investicijų poveikio Lietuvos makroekonominiams rodikliams ir atskiriems ūkio sektoriams vertinimas

VERTINIMO SANTRAUKA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Paslaugų sutartis finansuojama iš Europos socialinio fondo, o paslaugos teikiamos LR finansų ministerijos užsakymu.

VERTINIMO OBJEKTAS, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Atlikto vertinimo tikslas – nustatyti prognozuojamą 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. Europos Sąjungos (ES) investicijų poveikį Lietuvos makroekonominiams rodikliams ir atskiroms viešosios politikos sritims bei ūkio sektoriams.

Siekiant pagrindinio vertinimo tikslo, įgyvendinti trys vertinimo uždaviniai:

- 1) Įvertintas 2014–2020 m. ES investicijų poveikis Lietuvos ūkiui, nustatant makroekonominių rodiklių pokyčius dėl ES struktūrinių fondų (poveikis (BVP), užimtumui, nedarbo lygiui ir kt.);
- 2) Įvertintas 2014–2020 m. ES investicijų poveikis viešosios politikos sritims (atsižvelgiant į 2014–2020 m. veiksmų programos¹ (2014–2020 m. VP) prioritetus) bei ūkio sektoriams, detaliai išanalizuojant ne mažiau kaip 2 sritis (statybų sektorius; užimtumas ir darbo rinka);
- 3) Įvertintas 2021–2027 m. planuojamų ES investicijų poveikis šalies lygiu ir pagal viešosios politikos sritis bei ūkio sektorius, nustatant makroekonominių rodiklių pokyčius dėl ES struktūrinių fondų (poveikis BVP, užimtumui, nedarbo lygiui ir kt. rodikliams (detaliai išanalizuojant statybų sektorių).

Atlikto vertinimo objektą sudaro trys investicijų paketai:

- 2014–2020 m. finansinio laikotarpio ES investicijos (apimtis – 7,3 mlrd. Eur);
- REACT–EU investicijos, įgyvendinamos pagal 2014–2020 m. VP 13 ir 14 prioritetus (apimtis – 273,7 mln. Eur);
- 2021–2027 m. finansinio laikotarpio planuojamos ES investicijos (apimtis – 6,2 mlrd. Eur).

INVESTICIJOS ATSKIROSE VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITYSE

Atliekant investicijų atskirose viešosios politikos srityse vertinimą, viešosios politikos sritys, remiantis Lietuvos Respubliko strateginio valdymo įstatymu², sutapatintos su valstybės veiklos sritimis (VVS). 2014–2020 m. ES investicijų pasiskirstymo proporcijos nustatytos remiantis 2014–2020 m. VP priedo informacija ir faktiniais SFMIS išlaidų duomenimis.

2021–2027 m. ES investicijų pasiskirstymo proporcijos tarp skirtingų VVS nustatytos remiantis FM atsakingų specialistų pateiktomis preliminariomis indikacijomis, 2014–2020 m. finansavimo proporcijų tarp skirtingų VVS pasiskirstymo duomenimis ir atliktos 2014–2020 m. finansinio laikotarpio bei 2021–2027 m. finansinio laikotarpio planuojamų investicijų apžvalginės palyginamosios analizės duomenis.

DETALESNĖ ATSKIRŲ SRIČIŲ ANALIZĖ

Visų trijų analizuotų finansinių paketų atžvilgiu detaliau analizuotas statybų sektorius. Taip pat 2014–2020 m. ES investicijų paketo bei REACT–EU investicijų paketo atžvilgiu detaliau analizuota užimtumo ir darbo rinkos sritis. 2014–2020 m. ES investicijų paketo atžvilgiu detalesnė analizė užimtumo ir darbo rinkos srityje atlikta dviejų 2014–2020 m. VP priemonių finansuotų 5 projektų atžvilgiu:

¹ 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa, 2014 (2021–04–12 dokumento versija, patvirtinta sprendimu Nr. C(2021)2603).

² Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas Nr. XIII–3096, Vilnius, 2020 m. birželio 25 d.

Priemonė: 07.3.1-ESFA-V-401 Bedarbių integracija į darbo rinką

- Ilgalaikių bedarbių įdarbinimo rėmimas (07.3.1-ESFA-V-401-01-0001);
- Nekvalifikuotų asmenų kompetencijų didinimas (07.3.1-ESFA-V-401-03-0001);
- Įgyk paklausią profesiją (07.3.1-ESFA-V-401-03-0001);
- Vyresnio amžiaus bedarbių rėmimas (07.3.1-ESFA-V-401-02-0001).

Priemonė: 07.3.1-ESFA-V-402 Neįgaliųjų profesinė rehabilitacija

- Pagalba neįgaliesiems (07.3.1-ESFA-V-402-01-0001).

VERTINIMO KRITERIJAI IR TAIKYTI METODAI

Vertinimo objektas buvo analizuojamas pagal **poveikio, investavimo efektyvumo ir investicijų tvarumo vertinimo kriterijus**.

POVEIKIO KRITERIJUS

Atliekant analizę pagal poveikio kriterijų, jis skirstytas į **makro ir mezo / mikro poveikį**. Vertinant **makro poveikį** siekta nustatyti makroekonominių rodiklių – **BVP, įskaitant BVP komponentus, užimtųjų skaičiaus, nedarbo lygio, valdžios sektoriaus pajamų, tiesioginių užsienio investicijų (TUI), atskirų ekonominių sektorių BPV, valdžios sektoriaus balanso, kainų lygio** – pokyčius, atsirasiančius įgyvendinus trijų analizuotų finansinių paketų investicijas.

Pagrindinis taikytas makro poveikio vertinimo metodas – makroekonominis modeliavimas. Vertinime naudotas apskaičiuojamosios pusiausvyros **HERLIT modelis**, kuriame Lietuvos ekonomika skirstoma į šešiolika ekonominių sektorių. Modelyje šių sektorių ekonominė raida trumpuoju laikotarpiu yra veikiama trumpalaikių visuminės paklausos veiksnių, o ilguoju laikotarpiu – ilgalaikių, struktūrinių pasiūlos pusės veiksnių, kurie atsiranda dėl ES investicijų nulemtos pagerėjusios gamybinių išteklių – **žmogiškojo kapitalo, fizinės infrastruktūros bei MTEP bazės** – būklės.

2014–2020 m. bei 2021–2027 m. investicinių paketų poveikis modeliuotas **keturių scenarijų – labiausiai tikėtino, optimistinio, pesimistinio bei tolygaus investavimo – atžvilgiu**. Labiausiai tikėtinas scenarijus 2014–2020 m. ES investicijų atveju atspindėjo faktinius investicijų įgyvendinimo tempus, o 2021–2027 m. ES investicijų atveju – labiausiai tikėtiną investicijų įgyvendinimo scenarijų, atitinkantį faktinius 2014–2020 m. ES investicijų įgyvendinimo tempus. Modeliuojant optimistinį bei pesimistinį scenarijus abiem laikotarpiais remtasi prielaida, kad ilguoju laikotarpiu pasiūlos pusės veiksniai kurs atitinkamai 33 proc. didesnę bei 33 proc. mažesnę poveikį. Tolygaus investavimo scenarijaus atveju remtasi prielaida, kad tiek 2014–2020 m., tiek 2021–2027 m. ES investicijų įgyvendinimo metais investicijos į ekonomiką bus įliejamos tolygiai, kiekvienais įgyvendinimo metais tomis pačiomis apimtimis.

Atskirose VVS įgyvendintų 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. ES investicijų poveikis bei 2014–2020 m. ES investicijų poveikis regioniniu lygmeniu modeliuoti labiausiai tikėtino scenarijaus atžvilgiu. Modeliuojant 2014–2020 m. ES investicijų poveikį atskirose VVS, gauti rezultatai papildomai paaiškinti pasitelkiant **kaitos teorijos schemas**.

Atliekant ES investicijų vertinimą pagal **mezo / mikro poveikio kriterijų**, atlikta detalesnė statybų sektoriaus bei užimtumo ir darbo rinkos srities analizė. Statybų sektoriaus atveju, pasitelkiant statistinių duomenų ir antrinių šaltinių analizę, pusiau struktūruotus interviu bei ekspertinį vertinimą siekta nustatyti, kokie veiksniai, be analizuojamų ES investicijų, veikia sektoriaus raidą, ar (ir koku mastu) šis

sektorius yra priklausomas nuo analizuojamų investicijų bei prie kokių rūšių infrastruktūros plėtros 2014–2020 m. laikotarpiu jis prisidėjo.

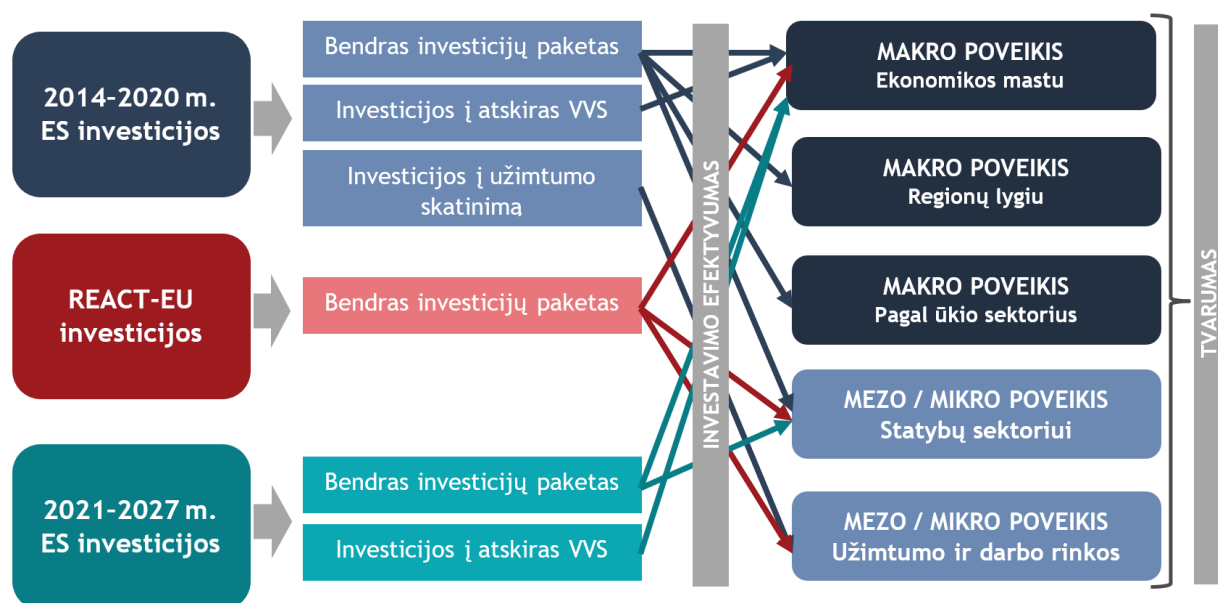
Atliekant mezo / mikro poveikio analizę užimtumo ir darbo rinkos srityje, **pasitelkiant kontrafaktinio poveikio vertinimo metodą**, buvo analizuotas aktyvių darbo rinkos priemonių (ADRP), finansuotų pagal dviejų 2014–2020 m. VP priemonių 5 projektus, poveikis juose dalyvavusių dalyvių išdarbinimo galimybėms bei darbo užmokesčio lygiui. Kontrafaktinio poveikio vertinimas atliktas dviem etapais. Pirma, taikant **identiškiausių atvejų atrankos su paklaida** (*angl. coarsened exact matching*) **metodą** suformuotos **statistiškai reikšmingai** pagal svarbiausias demografines charakteristikas bei darbo rinkos istoriją 12 mėnesių iki registracijos Užimtumo tarnyboje prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (UŽT) **identiškos** kiekvieno projekto tiriamoji ir kontrolinė grupės. Antra, taikant **vidutinio intervencijų poveikio tiriamųjų grupei analizės metodą** apskaičiuotas analizuojamų projektų poveikis tiriamosios grupės **dirbtų mėnesių daliai per metus** bei **atlyginimų vidurkiui, išreikštam santykiu su šalies vidutiniu atlyginimu**, praėjus vieniems, dvejiems bei trejiems metams po dalyvavimo projektuose pabaigos.

EFEKTYVUMO BEI TVARUMO KRITERIJAI

Vertinant investicijas pagal **efektyvumo kriterijų**, pasitelkiant makroekonominę modeliavimą, apskaičiuoti investicijų sudėtiniai daugikliai (arba grąžos koeficientai), kurie leido įvertinti kiek kiekvieno investicinio paketo bei atskirų VVS investicijų 1 euras sukūrė papildomų eurų ekonomikoje analizuojamu laikotarpiu. Tai, atitinkamai, leido nustatyti, kurios investicijos yra santykinai efektyviausios.

Vertinant investicijas pagal **tvarumo kriterijų**, pasitelkiant makroekonominę modeliavimą, buvo apskaičiuotas kiekvieno investicinio paketo bei atskirų VVS investicijų ilgalaikis poveikis makroekonominiams rodikliams, t. y. įvertinta, kiek ilgai ir koku mastu investicijų įgyvendinimo metu pasireiškęs poveikis išliks investicijų įgyvendinimui pasibaigus.

Detaliau analizuotų investicijų paketų bei vertinimo kriterijų sąsajos pristatomos 1 paveiksle, vaizduojančiame atlikto vertinimo teorinį modelį.

1 PAVEIKSLAS. VERTINIMO TEORINIS MODELIS

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis vertinimo Technine specifikacija

PAGRINDINĖS VERTINIMO IŠVADOS

2014-2020 M. INVESTICIJŲ VERTINIMAS

2014-2020 m. investicijų paketo poveikis realiam BVP

Makroekonominio modeliavimo rezultatai rodo, kad 2014–2020 m. finansinio laikotarpio ES investicijos turi reikšmingą poveikį šalies BVP. Per visą analizuojamą (2014–2035 m.) laikotarpį, modeliuojama, 2014–2020 m. ES investicijos sukurs 15 953,74 mln. Eur papildomo realaus BVP (iš jų 481, 65 mln. Eur bus sukurta dėl REACT-EU investicijų įgyvendinimo). Įvertinus infliaciją per visą analizuojamą laikotarpį sukurtas papildomas BVP būtų lygus 20 236, 99 mln. Eur.

Didžiausias poveikis BVP numatomas investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.). 2021 m., kai numatoma didžiausia finansinė injekcija, dėl pasireiškusio einamojo paklausos pusės poveikio realus BVP modeliuojamas apie 6,06 proc. didesnis, lyginant su scenarijumi be investicijų (iš jų 0,49 proc. priskirtini REACT-EU investicijų poveikiui). Vidutiniškai investicijų įgyvendinimo laikotarpiu realus šalies BVP modeliuojamas 2,8 proc. aukštesnis kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Dėl investicijų sukurtų tęstinių naudų – pagerėjusios fizinės infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių ir MTEP bazės būklės, poveikis realiam BVP numatomas tvarus – tikėtina išliks ir ilguoju laikotarpiu (2024–2035 m.), investicijų įgyvendinimui jau pasibaigus. Šiuo laikotarpiu įgyvendintų investicijų nulemtas realaus BVP priaugis prognozuojamas lygus vidutiniškai 0,75 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Investuojant pagal optimistinių scenarijų, investicijų poveikis tiek jų įgyvendinimo, tiek pointervenciniu laikotarpiu galėtų būti dar didesnis nei labiausiai tikėtino scenarijaus atveju. Tuo tarpu investicijas paskirstant tolygiai kiekvieniems įgyvendinimo metams, investicijų įgyvendinimo laikotarpiu jų poveikis būtų šiek tiek mažesnis, tačiau ilguoju laikotarpiu – didesnis, nei labiausiai tikėtino scenarijaus atveju. Taip pat investuojant pagal tolygaus investavimo scenarijų nebūtų sukelti didesni paklausos svyravimai, o ženklesnis poveikis pasireikštų jau pirmaisiais 2014–2020 m. VP įgyvendinimo metais.

2014-2020 m. investicijų paketo poveikis kitiems rodikliams

Atliekant vertinimą nustatyta, kad aptartas analizuojamų investicijų poveikis realiam BVP pasireiškė per poveikį jo komponentams – bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui, namų ūkių vartojimui ir grynajam prekybos paviršiui. Atsižvelgiant į tai, kad analizuojamos finansinės injekcijos daugiausia yra investicinio pobūdžio, didžiausias jų poveikis, prognozuojama, pasireiškė bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo priaugis dėl įgyvendintų investicijų, modeliuojama, sieks 10,83 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų. Kadangi 2014–2020 m. finansinio laikotarpio ES investicijų paketo intervencijos nėra orientuotos į tiesioginį vartojimo skatinimą, o namų ūkių vartojimas didėja tik dėl netiesioginio poveikio, kai dėl atliekamų investicijų padidėja augančių užimtųjų gretų gaunamos pajamos, investicijų poveikis namų ūkių vartojimui prognozuojamas mažesnis, tačiau vis tiek reikšmingas. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu namų ūkių vartojimas modeliuojamas 3,19 proc. didesnis kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. Poveikis šioms BVP komponentams numatomas tvarus – ilguoju laikotarpiu (2024–2035 m.) po intervencijų įgyvendinimo sieks vidutiniškai atitinkamai 0,52 proc. ir 0,28 proc. kasmet (iš jų atitinkamai 0,02 proc. ir 0,01 proc. kasmet priskirtini REACT-EU investicijų poveikiui).

Trečiajam BVP komponentui – grynajam prekybos paviršiui – ES investicijų poveikis investicijų įgyvendinimo laikotarpiu prognozuojamas neigiamas (iki -2,08 proc. poveikio pasireiškimo piko metais (2021)). Tai lemia intervencijų įgyvendinimo fazėje pasireiškiantis išlaidų poveikis, kai ES fondų finansuojamas investicinės veiklos augimas padidina paklausą importinėms gamybos prekėms ir su jomis susijusioms paslaugoms, o visas teigiamas poveikis Lietuvos gamybos pajėgumams dar nėra pasireiškęs. Tačiau ilguoju laikotarpiu (2024–2035 m.) dėl investicijų dėka padidėjusių gamybos pajėgumų bei

išaugusio įmonių konkurencingumo grynasis prekybos perviršis, modeliuojama, bus vidutiniškai 0,38 proc. p. aukštesnis kasmet (iš jų 0,01 proc. p. priskirtini REACT-EU investicijų poveikiui), lyginant su scenarijumi be investicijų.

Dėl ES investicijų dėka augančios ekonomikos ir, atitinkamai, mokesčių bazės, 2014–2020 m. ES investicijos, numatoma, didins ir valdžios sektoriaus pajamas. Modeliuojama, kad investicijų įgyvendinimo laikotarpiu valdžios sektoriaus pajamos bus vidutiniškai 445,16 mln. Eur didesnės kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. Poveikis valdžios sektoriaus investicijoms, prognozuojama, bus tvarus – net ir pasibaigus investicijų įgyvendinimui iki pat 2035 m., modeliuojama, valdžios sektoriaus pajamos išliks vidutiniškai 204,92 mln. Eur didesnės kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų (iš jų 6,55 mln. Eur prieaugį kasmet lems REACT-EU investicijų įgyvendinimas). Daugiausia valdžios sektoriaus pajamos analizuojamu laikotarpiu augs dėl išaugusio grynujų socialinių įmokų kiekio. Aukštesnės valdžios sektoriaus pajamos, atitinkamai, lems sumažėjusį biudžeto deficitą.

Dėl ES investicijų gerėjanti ekonominė situacija, tikėtina, paskatins užsienio investuotojus realizuoti savo kuriamus produktus augančioje ekonomikoje, o tai, atitinkamai, lems reikšmingą TUI prieaugį. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu TUI lygis, prognozuojama, kasmet bus vidutiniškai 4 proc. aukštesnis. Nors spartesnio augimo laikotarpiu paspartėjusi darbo užmokesčio infliacija, kuri signalizuoja investuotojams apie brangstančią darbo jėgą šalyje, ilguoju laikotarpiu mažina TUI lygį, tačiau dėl ES fondų investicijų įgyvendinimo pagerėjusi fizinė infrastruktūra, žmogiškųjų išteklių ir MTEP bazė bei, atitinkamai, verslo aplinka, prognozuojama, vis tiek lems aukštesnį, lyginant su scenarijumi be investicijų, TUI lygį ir pasibaigus ES fondų investicijų injekcijoms. Modeliuojama, kad pointervenciniu laikotarpiu iki pat 2035 m. TUI išliks 1,58 proc. aukštesnis kasmet, lyginant su scenarijumi be intervencijų (iš jų 0,06 proc. priskirtini REACT-EU investicijų poveikiui).

2014-2020 m. investicijų paketo poveikis regionų mastu

Atlikto vertinimo rezultatai rodo, kad 2014–2020 m. ES investicijų įgyvendinimas prisidės prie Lietuvos Sostinės regiono ir Vidurio vakarų Lietuvos regiono (VVLR) ekonominės konvergencijos. Analizuojamų investicijų poveikis tiek nominalaus BVP, tiek namų ūkių vartojimo, tiek bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo lygiui prognozuojamas didesnis VVLR, nei Sostinės regione.

Modeliuojama, kad per visą analizuojamą laikotarpį dėl įgyvendintų investicijų atsiradęs nominalaus BVP prieaugis Sostinės regione sudarys 8 106,45 mln. Eur, o VVLR 12 130,54 mln. Eur, lyginant su scenarijumi be investicijų. Vidutiniškai kasmet intervencijų įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.) poveikis nominaliam BVP VVLR sieks 2,98 proc., o Sostinės regione – 2,7 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų. Pointervenciniu laikotarpiu (2024–2035 m.) vidutinis kasmetinis BVP prieaugis VVLR taip pat, tikėtina, bus didesnis nei Sostinės regione ir sieks 0,84 proc. (Sostinės regione – 0,68 proc.).

Nominalaus namų ūkių vartojimo bei nominalaus bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo vidutinis kasmetinis prieaugis VVLR, prognozuojama, atitinkamai, sieks 551 mln. Eur bei 173 mln. Eur, o Sostinės regione – 295 mln. Eur bei 118 mln. Eur investicijų įgyvendinimo laikotarpiu. Šis poveikis, numatoma, bus tvarus. Pointervenciniu laikotarpiu iki 2035 m. vidutinis kasmetinis namų ūkių vartojimo bei bendrojo pagrindinio kapitalo prieaugis VVLR, modeliuojama, išliks, atitinkamai, 252 mln. Eur bei 80 mln. Eur, o Sostinės regione 134 mln. Eur bei 54 mln. Eur, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Darant prielaidą, kad gyventojų skaičiaus kaitos tendencijos VVLR ir Sostinės regione išliks panašios kaip iki šiol (t. y. VVLR gyventojų skaičius mažės, o Sostinės regione – augs), tikėtina, kad dėl 2014–2020 ES investicijų atsiradęs poveikis aptartiems rodikliams, tenkantis vienam gyventojui, taip pat bus aukštesnis VVLR nei Sostinės regione. Tačiau, svarbu atkreipti dėmesį, kad apskričių lygiu, tiek VVLR, tiek Sostinės regiono viduje, divergencija, tikėtina, vis tiek vyks. Nepaisant to, vertinant agreguotus VVLR ir Sostinės regiono lygmens duomenis, numatomas ES investicijų įgyvendinimo nulemtas šių dviejų regionų BVP ir kitų makroekonominių rodiklių reikšmių suartėjimas.

Dėl ES investicijų gerėjanti ekonominė situacija regionuose, prognozuojama, lems ir reikšmingą TUI prieaugį. Tačiau, skirtingai nei kitų rodiklių atžvilgiu, didesnis poveikis TUI modeliuojamas Sostinės regione nei VVLR. VVLR vidutinis kasmetinis TUI prieaugis, modeliuojama, sieks 1,63 proc. investicijų įgyvendinimo laikotarpiu bei 0,72 pointervenciniu laikotarpiu, o Sostinės regione – 1,93 proc. investicijų įgyvendinimo laikotarpiu bei 0,86 proc. pointervenciniu laikotarpiu. Nors įvairūs ekonominiai rodikliai VVLR dėl investicijų įtakos gerėja, tačiau žmogiškųjų išteklių būklė ir infrastruktūra Sostinės regione šiuo metu išlieka geresnės būklės, vietinė rinka taip pat yra gilesnė prekių ir paslaugų pateikimui dėl aukštesnės perkamosios galios, o tai sukuria patrauklesnes sąlygas investuotojams. Tačiau prognozuojama, kad ateityje TUI prieaugio skirtumai dėl vykstančios ekonominės konvergencijos, paskatintos ES fondų investicijų, tarp šalies regionų mažės.

2014-2020 m. investicijų paketo poveikis atskiriems ūkio sektoriams

Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu didžiausias 2014–2020 m. ES investicijų poveikis numatomas tų ūkio sektorių bendrajai pridėtinei vertei (BPV), kurie lanksčiausiai reaguoja į visuminės paklausos padidėjimą didindami gamybos apimtis – statybų bei kasybos ir karjerų eksploatavimo ekonomikos sektoriams. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis šių sektorių raidai, modeliuojama, sieks 11 proc., o pointervenciniu laikotarpiu – vidutiniškai 0,75 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Tuo tarpu ilguoju laikotarpiu, po intervencijų įgyvendinimo pabaigos (2024–2035 m.) įgyvendintos intervencijos, modeliuojama, labiausiai paskatins rinkos paslaugų sektoriaus BPV augimą. Prognozuojama, kad investicijų poveikis šiam ekonominiam sektoriui bus teigiamas tiek investicijų įgyvendinimo, tiek pointervenciniu laikotarpiu. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis visam sektoriui bei atskiriems subsektoriams, prognozuojama, sieks 2,92 proc., o pointervenciniu laikotarpiu – apie 1 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų.

Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis apdirbamosios gamybos ekonomikos sektoriui, modeliuojama, sieks -0,20 proc., o pointervenciniu laikotarpiu – 0,81 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų. Neigiamas investicijų poveikis sektoriaus BPV investicijų įgyvendinimo laikotarpiu, tikėtina, bus nulemtas laikino šio sektoriaus tarptautinio konkurencingumo sumažėjimo.

Atskirų VVS investicijų poveikis makroekonominiams rodikliams

Visų VVS atveju didžiausias poveikis makroekonominiams rodikliams numatomas investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.). Modeliuojama, kad šiuo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis realiam BVP variuos nuo 0,09 proc. Kultūros VVS iki 0,58 proc. Transporto ir ryšių VVS, lyginant su scenarijumi be investicijų. Pointervenciniu laikotarpiu (2024–2035 m.) vidutinis kasmetinis poveikis BVP, prognozuojama, variuos nuo 0,01 proc. Valstybės valdymo, regioninės politikos ir ieškojo administravimo VVS iki 0,2 proc. Švietimo, mokslo ir sporto VVS, lyginant su scenarijumi be investicijų. Bendrai visų rodiklių atžvilgiu analizuojamų laikotarpiu didžiausias vidutinis poveikis nustatytas Transporto ir ryšių, Ekonomikos konkurencingumo ir valstybės informacinių išteklių bei Švietimo, mokslo ir sporto VVS.

2021-2027 M. INVESTICIJŲ VERTINIMAS

2021-2027 m. investicijų paketo poveikis realiam BVP

Makroekonominio modeliavimo rezultatai rodo, kad įgyvendintos 2021–2027 m. finansinio laikotarpio ES investicijos turės reikšmingą poveikį šalies BVP. Prognozuojama, kad per visą analizuojamą (2021–2042 m.) laikotarpį, 2021–2027 m. ES investicijos sukurs 11 023,67 mln. Eur papildomo realaus BVP. Įvertinus infliaciją, per visą analizuojamą laikotarpį sukurtas papildomas BVP būtų lygus 16 345, 40 mln. Eur.

Didžiausias poveikis BVP numatomas investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2021–2030 m.), kai, modeliuojama, 2021–2027 m. investicinio paketo įgyvendinimas, lems vidutiniškai 1,69 proc. aukštesnį

BVP lygį kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. 2028 m., kai numatoma didžiausia finansinė injekcija, dėl pasireiškusio einamojo paklausos pusės poveikio realaus BVP lygis, prognozuojama, bus apie 3,41 proc. didesnis, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Dėl investicijų sukurtų tęstinių naudų – pagerėjusios fizinės infrastruktūros, žmogiškųjų išteklių ir MTEP bazės būklės, poveikis realiam BVP numatomas tvarus – tikėtina išliks ir ilguoju laikotarpiu (2031–2042 m.), investicijų įgyvendinimui jau pasibaigus. Šiuo laikotarpiu įgyvendintų investicijų nulemtas realaus BVP prieaugis prognozuojamas lygus vidutiniškai 0,45 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Nors tiek trumpalaikis paklausos pusės, tiek ilgalaikis pasiūlos pusės 2021–2027 m. ES investicijų poveikis realiam BVP (ir, atitinkamai, kitiems analizuojamiems rodikliams) modeliuojamas mažesnis, nei analizuojant 2014–2020 m. investicijas, svarbu pabrėžti, kad šie skirtumai atsiranda ne dėl investicijų planavimo ar įgyvendinimo ypatybių, bet dėl mažesnės bendros 2021–2027 m. ES investicijų apimties ir su kiekvienu investiciniu laikotarpiu augančios BVP bazės. Augant BVP basei, kiekvieno naujo ES investicijų įgyvendinimo laikotarpio lėšomis sukurti tos pačios apimties poveikį BVP ir kitiems rodikliams, tampa santykinai sudėtingiau.

2021–2027 m. finansinio laikotarpio lėšas investuojant pagal optimistinį scenarijų, kaip ir 2014–2020 m. ES investicijų įgyvendinimo laikotarpiu, investicijų poveikis tiek jų įgyvendinimo, tiek pointervenciniu laikotarpiu būtų didesnis nei labiausiai tikėtino scenarijaus atveju. Tuo tarpu investicijas paskirstant tolygiai kiekvieniems įgyvendinimo metams, investicijų įgyvendinimo laikotarpiu jų poveikis būtų šiek tiek mažesnis, tačiau ilguoju laikotarpiu – didesnis, nei labiausiai tikėtino scenarijaus atveju. Taip pat investuojant pagal tolygaus investavimo scenarijų nebūtų sukeliama didesni paklausos svyravimai, o ženklesnis poveikis pasireikštų jau pirmaisiais 2021–2027 m. IP įgyvendinimo metais.

2021–2027 m. investicijų paketo poveikis kitiems rodikliams

Kaip ir 2014–2020 m. ES investicijų paketo atveju, 2021–2027 m. ES investicijų poveikis realiam BVP pasireiškš per poveikį jo komponentams – bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui, namų ūkių vartojimui ir grynajam prekybos perviršiui. Taip pat, kaip ir 2014–2020 m. ES investicijų paketo atveju, dėl planuojamų įgyvendinti finansinių injekcijų investicinio pobūdžio, didžiausias 2021–2027 m. ES investicijų poveikis prognozuojamas bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui, o poveikį namų ūkių vartojimui investicijos, numatoma, darys netiesiogiai, per didėjančią užimtumo ir darbo užmokesčio lygį.

Modeliuojama, kad investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2021–2030 m.) bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo ir namų ūkių vartojimo vidutinis kasmetinis prieaugis, atitinkamai, sieks 6,41 proc. bei 2,09 proc. Šis poveikis išliks tvarus ir ilguoju laikotarpiu (2031–2042 m.), kai, numatoma, poveikis bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui ir namų ūkių vartojimui, atitinkamai, sieks 0,3 proc. bei 0,12 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Kaip ir 2014–2020 m. ES investicijų įgyvendinimo periodu, 2021–2027 m. ES investicijų įgyvendinimo laikotarpiu jų poveikis grynajam prekybos perviršiui dėl išaugusios paklausos importinėms gamybos prekėms, prognozuojama, bus neigiamas (iki -1,35 proc. poveikio pasireiškimo piko metais (2028)). Tačiau po intervencijų įgyvendinimo pabaigos dėl padidėjusių gamybos pajėgumų bei išaugusio įmonių konkurencingumo analizuojamų investicijų poveikis, modeliuojama, lems vidutiniškai 0,24 proc. p. didesnę grynosios prekybos perviršį, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Dėl ES investicijų dėka augančios ekonomikos ir, atitinkamai, mokesčių bazės, 2021–2027 m. ES investicijos, numatoma, didins ir valdžios sektoriaus pajamas. Dėl įgyvendintų investicijų, jų įgyvendinimo laikotarpiu modeliuojamas vidutiniškai 445,16 mln. Eur didesnis pajamų lygis, o pointervenciniu laikotarpiu – vidutiniškai 204,92 mln. Eur didesnis pajamų lygis kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. Kaip ir ankstesniu finansiniu laikotarpiu, prognozuojama, kad dėl 2021–2027

m. ES investicijų įgyvendinimo augančios valdžios sektoriaus pajamos, atitinkamai, lems sumažėjusį biudžeto deficitą.

Dėl ES investicijų gerėjanti ekonominė situacija, numatoma, lems ir reikšmingą TUI prieaugį. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu TUI lygis, tikėtina, vidutiniškai kasmet bus 2,02 proc. didesnis, o pointervenciniu laikotarpiu – 0,87 proc. didesnis, lyginant su scenarijumi be intervencijų.

2021-2027 m. investicijų paketo poveikis atskiriems ūkio sektoriams

Modeliuojama, kad 2021–2027 m. ES investicijų įgyvendinimo laikotarpiu, kaip ir ankstesniu finansavimo periodu, didžiausias einamasis paklausos pusės poveikis pasireikš lanksčiausiai į visuminės paklausos padidėjimą reaguojančių statybų bei kasybos ir karjerų eksploatavimo ekonominių sektorių BPV. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis šiems sektoriams, tikėtina, sieks 6,5 proc., o pointervenciniu laikotarpiu – 0,45 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų.

Santykinai didelis poveikis 2021–2027 m. ES investicijų įgyvendinimo laikotarpiu numatomas ir rinkos paslaugų sektoriaus BPV. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu poveikis visam sektoriui bei atskiriems jo subsektoriams, prognozuojama, vidutiniškai kasmet sieks 1,88 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų. Tuo tarpu investicijų poveikis apdirbamosios gamybos sektoriui dėl investicijų įgyvendinimo laikotarpiu pasireiškusio trumpalaikio jo konkurencingumo sumažėjimo prognozuojamas neigiamas. Prognozuojama, kad investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis šiam sektoriui bei atskiriems jo subsektoriams sieks -0,14 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų.

Ilguoju laikotarpiu, po intervencijų įgyvendinimo pabaigos (2031–2042 m.), investicijų poveikis modeliuojamas aukštas tiek rinkos paslaugų, tiek apdirbamosios gamybos ekonominių sektorių BPV. Prognozuojama, kad pointervenciniu laikotarpiu investicijų poveikis apdirbamosios gamybos ekonominio sektoriaus BPV sieks vidutiniškai 0,49 proc., o poveikis rinkos paslaugų ekonominio sektoriaus BPV – vidutiniškai 0,48 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Santykinai mažesnis, lyginant su 2014–2020 m. ES investicijų poveikiu, 2021–2027 m. ES investicijų poveikis prognozuojamas dėl mažesnės bendros investicijų apimties.

Atskirų VVS investicijų poveikis makroekonominiams rodikliams

Visų VVS atveju didžiausias modeliuojamas poveikis makroekonominiams rodikliams numatomas investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2021–2030 m.). Prognozuojama, kad šiuo laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis realiam BVP variuos nuo 0,03 proc. Kultūros VVS iki 0,28 proc. Socialinės apsaugos ir užimtumo VVS (0,28 proc.), lyginant su scenarijumi be investicijų. Pointervenciniu laikotarpiu (2031–2042 m.) vidutinis kasmetinis poveikis BVP, prognozuojama, variuos nuo 0,01 proc. Kultūros VVS iki 0,12 proc. Švietimo, mokslo ir sporto VVS (0,12 proc.), lyginant su scenarijumi be investicijų.

Vertinant bendrai visų rodiklių atžvilgiu didžiausią poveikį kuriančias investicijas, rezultatai skiriasi nuo 2014–2020 m. ES investicijų laikotarpio. 2021–2027 m. ES investicijų didžiausias poveikis numatomas Transporto ir ryšių, Ekonomikos konkurencingumo ir valstybės informacinių išteklių, Švietimo, mokslo ir sporto bei Socialinės apsaugos ir užimtumo VVS. Dėl 2021–2027 m. laikotarpiu didėjančios investicijų apimties, Socialinės apsaugos ir užimtumo VVS atsiranda tarp didžiausių poveikį kuriančių VVS. Ypatingai didelis (lyginant su poveikiu kitose VVS) šios VVS investicijų poveikis numatomas užimtumo ir nedarbo rodikliams.

POVEIKIO UŽIMTUMO SRITYJE VERTINIMAS

2014-2020 m. investicijų poveikis darbo rinkos makroekonominiams rodikliams

2014–2020 m. ES investicinio paketo vertinimas parodė, kad ES investicijos turės reikšmingą socialinį efektą, pasireiškiantį per poveikį užimtumo ir nedarbo lygio rodikliams. Modeliuojama, kad investicijų

įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.) ES investicijos sukurs vidutiniškai 28 tūkst. naujų darbo vietų kasmet, o investicijų įgyvendinimui pasibaigus iki pat 2035 m. dėl tęstinio investicijų poveikio toliau bus išsaugoma apie 2 tūkst. darbo vietų kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. Prognozuojama, kad išaugęs užimtųjų skaičius taip pat lems sumažėjusį nedarbo lygį, kuris investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.), tikėtina, bus vidutiniškai 1,89 proc. p. mažesnis, o pointervenciniu laikotarpiu (2024–2035 m.) vidutiniškai 0,14 proc. p. mažesnis kasmet.

REACT-EU investicijos poveikį užimtumo ir nedarbo lygiui, prognozuojama, turės tik investicijų įgyvendinimo metu (2021–2022 m.). 2021 m. REACT-EU lėšos, modeliuojama, sukurs net 60 tūkst. papildomų darbo vietų ir lems 0,41 proc. p. mažesnę nedarbo lygį šalyje. Tačiau ilguoju laikotarpiu šios investicijos poveikio užimtumo ir nedarbo lygiui praktiškai neturės. Vis dėlto, svarbu pastebėti, kad REACT-EU investicijų pagrindinis tikslas – sušvelninti Lietuvos ekonomikos dėl COVID-19 pandemijos ir jai valdyti skirtų priemonių įgyvendinimo patirtą smūgį. Kadangi REACT-EU investicijų sukurtas trumpalaikis poveikis, modeliuojama, leis darbo rinkai greičiau sugrįžti į priešpandeminį lygį ir išvengti histerezės padarinių, kurie didintų ilgalaikį nedarbo lygį, galima laikyti, kad šios investicijos savo pagrindinį tikslą pasieks.

Įtemptesnė situacija darbo rinkoje, prognozuojama, suteiks postūmį atlyginimų augimui bei infliacijai. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu dėl 2014–2020 m. ES investicijų darbo užmokesčio lygis bus kasmet vidutiniškai 4,63 proc., o infliacija – 0,2 proc. p. aukštesni. Intervencijų įgyvendinimui pasibaigus, dėl ES investicijų paskatinto našumo augimo, kurio dalis yra perduodama darbuotojams, vidutinis kasmetinis investicijų poveikis darbo užmokesčio lygiui išliks aukštas – tikėtina sieks 1,15 proc., lyginant su scenarijumi be investicijų. Tuo tarpu infliacijai investicijų poveikis bus trumpalaikis – ilguoju laikotarpiu investicijų poveikis infliacijai netgi bus šiek tiek neigiamas.

Investicijų poveikio papildomas modeliavimas pagal optimistinio, pesimistinio ir tolygaus investavimo scenarijų prielaidas parodė, kad jeigu investicijos būtų įgyvendinamos pagal optimistinio scenarijaus prielaidas (t. y. jeigu investicijos būtų planuojamos ir įgyvendinamos labiau orientuojantis į tęstinių naudų sukūrimą), jų poveikis galėtų būti dar didesnis. Taip pat būtų naudinga įgyvendinamas investicijas tolygiau paskirstyti tarp skirtingų finansinio laikotarpio metų. Nors tai lemtų mažesnę sukurtų darbo vietų skaičių investicijų įgyvendinimo laikotarpiu, tačiau sukurtos darbo vietos būtų tvaresnės – daugiau jų būtų išsaugoma ir ilguoju laikotarpiu, po investicijų įgyvendinimo pabaigos. Tai padėtų išvengti darbo rinkos svyravimų, kai investicijų įgyvendinimo piko metais jaučiamas darbuotojų trūkumas, o pikui pasibaigus atsiranda papildoma ieškančių darbo asmenų grupė, kuriems reikalinga padėti persikvalifikuoti ir keisti karjeros kryptį arba teikti finansinę paramą.

Atsižvelgiant į nustatytą poveikį darbo rinkos rodikliams Sostinės regione ir VVLR, prognozuojama, kad 2014–2020 m. ES investicijos prisidės prie pragyvenimo lygio konvergencijos tarp šalies regionų. Modeliuojama, kad analizuojamos investicijos jų įgyvendinimo laikotarpiu VVLR vidutiniškai kasmet sukurs 16,5 tūkst. naujų darbo vietų, o Sostinės regione – 11,12 tūkst., lyginant su scenarijumi be investicijų. Pointervenciniu laikotarpiu, numatoma, investicijų poveikis VVLR lems 1,21 tūkst., o Sostinės regione – 0,87 tūkst. didesnę užimtųjų skaičių kasmet.

Tačiau, aukštesnis užimtųjų skaičiaus prieaugis VVLR, prognozuojama, nesukurs prielaidų didesniai nedarbo lygio mažėjimui, lyginant su Sostinės regionu. Modeliuojama, kad intervencijų įgyvendinimo laikotarpiu nedarbo lygis dėl investicijų įgyvendinimo VVLR bus -1,8 proc. p., o Sostinės regione -1,99 proc. p. mažesnis. Ilguoju, 2024–2035 m. laikotarpiu, vidutinis kasmetinis nedarbo lygis VVLR dėl įgyvendintų investicijų, prognozuojama, bus 0,13 proc. p., o Sostinės regione – 0,15 proc. p. mažesnis. Tai lems istoriškai aukšta nedarbo lygio bazė VVLR, kurios, tikėtina, negalės atsverti net didesnis užimtųjų prieaugis. Tačiau ES investicijų nulemta įtemptesnė situacija darbo rinkoje, prognozuojama, suteiks postūmį atlyginimų augimui. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis atlyginimas VVLR, tikėtina, bus 4,94 proc., o Sostinės regione – 4,33 proc. didesnis, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Pointervenciniu laikotarpiu vidutinis kasmetinis atlyginimų prieaugis VVLR, prognozuojama, sieks 1,26 proc., o Sostinės regione – 1 proc.

2014-2020 m. investicijų kontrafaktinio modeliavimo poveikis darbo rinkos rodikliams

Kontrafaktinio poveikio analizės rezultatai patvirtino makroekonominio modeliavimo rezultatus. 5 ADRP projektų, kurie buvo finansuoti 2014–2020 m. investicinio laikotarpio ES fondų lėšomis ir bent iš dalies nukreipti į socialiai pažeidžiamas grupes, kontrafaktinio poveikio vertinimas parodė, kad projektų veiklos turėjo statistiškai reikšmingą poveikį dalyvių įsidarbinimui bei darbo užmokesčio lygiui tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiais. Santykinai didžiausias dalyvavimo projektuose poveikis nustatytas vyresnio amžiaus (virš 54 m.) ir ilgalaikiams bedarbiams, santykinai mažiausias – nekvalifikuotiems bedarbiams ir neįgaliesiems.

Atlikus analizę nustatyta, kad dalyvavimo projekto „Vyresnio amžiaus bedarbių rėmimas“ (07.3.1-ESFA-V401-02-0001) veiklose poveikis dalyvių užimtumui (dirbtų mėnesių daliai per 12 mėnesių) praėjus vieniems bei dvejiems metams po dalyvavimo projektuose pabaigos siekė, atitinkamai, 31 proc. p. bei 27 proc. p. Poveikis atlyginimams (išreikštiems santykiu nuo šalies vidutinio atlyginimo) – atitinkamai 16 proc. p. bei 14 proc. p. Ilguoju laikotarpiu – praėjus trimis metams po dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos – poveikis dalyvių užimtumui siekė 20 proc. p., o atlyginimams 12 proc. p.

Projekto „Ilgalaikių bedarbių įdarbinimo rėmimas“ (07.3.1-ESFA-V-401-01-0001) analizė parodė, kad trumpuoju laikotarpiu – po vienų bei dvejų metų po dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos – poveikis dalyvių užimtumui, atitinkamai, siekė 33 proc. p. bei 25 proc. p. Poveikis atlyginimams – 14 proc. p. bei 10 proc. p. Ilguoju laikotarpiu – poveikis užimtumui siekė 22 proc. p., o atlyginimams 10 proc. p.

Projekto „Įgyk paklausią profesiją“ (07.3.1-ESFA-V-401-03-0001) analizė parodė, kad trumpuoju laikotarpiu – po vienų ir dvejų metų po dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos – poveikis dalyvių užimtumui, atitinkamai, siekė 24 proc. p. bei 14 proc. p. Poveikis atlyginimams – 8 proc. p. bei 7 proc. p. Ilguoju laikotarpiu – poveikis užimtumui siekė 11 proc. p., o atlyginimams 5 proc. p.

Projekto „Nekvalifikuotų asmenų kompetencijų didinimas“ (07.3.1-ESFA-V-401-03-0001) analizė parodė, kad trumpuoju laikotarpiu – po vienų ir dvejų metų po dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos – poveikis dalyvių užimtumui, atitinkamai, siekė 20 proc. p. bei 13 proc. p. Poveikis atlyginimams – 9 proc. p. bei 8 proc. p. Ilguoju laikotarpiu – poveikis užimtumui siekė 10 proc. p., o atlyginimams 7 proc. p.

Projekto „Pagalba neįgaliesiems“ (07.3.1-ESFA-V-402-01-0001) analizė parodė, kad trumpuoju laikotarpiu – po vienų ir dvejų metų po dalyvių dalyvavimo projektuose pabaigos – poveikis dalyvių užimtumui, atitinkamai, siekė 8 proc. p. bei 7 proc. p. Poveikis atlyginimams – 3 proc. p. bei 3 proc. p. Ilguoju laikotarpiu – poveikis užimtumui siekė 6 proc. p., o atlyginimams 2 proc. p.

Šie rezultatai rodo, kad UŽT, įgyvendinant projektus, gana sėkmingai pavyko parinkti kiekvienam iš bedarbių aktualių ADRP priemonių rinkinį. Ypač sėkmingai priemonių rinkiniai buvo parinkti vyresnio amžiaus ir ilgalaikiams bedarbiams. Tačiau dirbant su nekvalifikuotais bedarbiais ir neįgaliaisiais būtų tikslinga detaliau išanalizuoti šių grupių poreikius ir taikomus ADRP priemonių rinkinius pagal analizės rezultatus papildyti arba adaptuoti.

2021-2027 m. investicijų poveikis darbo rinkos makroekonominiams rodikliams

2021–2027 m. investicinio paketo vertinimas parodė, kad ir šiuo laikotarpiu ES investicijos, tikėtina, turės reikšmingą socialinį efektą. Modeliuojama, kad 2021–2027 m. ES investicijų įgyvendinimas lems vidutiniškai kasmet 16,27 tūkst. naujų darbo vietų sukūrimą investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2021–2030 m.) ir 0,91 tūkst. naujų darbo vietų sukūrimą pointervenciniu laikotarpiu (2031–2042 m.). Tai, atitinkamai, lems mažesnę nedarbo lygį. Prognozuojama, kad investicijų įgyvendinimo laikotarpiu nedarbo lygis bus vidutiniškai 1,13 proc. p., o pointervenciniu laikotarpiu – vidutiniškai 0,06 proc. p.

mažesnis kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų. Įtemptesnė situacija darbo rinkoje taip pat, tikėtina, suteiks postūmį atlyginimų augimui bei infliacijai. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu vidutinis kasmetinis atlyginimų ir infliacijos prieaugis, prognozuojama, sieks atitinkamai 2,71 proc. bei 0,11 proc. p. Modeliuojama, kad pointervenciniu laikotarpiu vidutinis kasmetinis poveikis atlyginimams išliks lygus 0,6 proc., o infliacijai ilguoju laikotarpiu investicijų poveikis prognozuojamas net šiek tiek neigiamas.

Kaip ir 2014–2020 m. laikotarpiu, jeigu 2021–2027 m. ES investicijos būtų įgyvendinamos ne pagal labiausiai tikėtino, bet pagal optimistinio scenarijaus prielaidas (t. y. jeigu investicijos būtų planuojamos ir įgyvendinamos labiau orientuojantis į tęstinių naudų sukūrimą), jų poveikis galėtų būti dar didesnis. Taip pat, jeigu investicijas būtų pasirinkta įgyvendinti pagal tolygaus investavimo scenarijų, būtų galima tikėtis šiek tiek didesnio ilgalaikio jų poveikio (t. y. investicijų tvarumas galėtų būti didesnis). Investavimas pagal tolygaus investicijų paskirstymo scenarijų papildomai padėtų išvengti darbo rinkos svyravimų, kai investicijų įgyvendinimo piko metais jaučiamas darbuotojų trūkumas, o pikui pasibaigus atsiranda papildoma ieškančių darbo asmenų grupė, kuriems reikalinga padėti persikvalifikuoti ir keisti karjeros kryptį arba teikti finansinę paramą.

POVEIKIO STATYBŲ SEKTORIUI VERTINIMAS

2014–2020 m. investicijų poveikis statybų sektoriaus raidai

Atlikto vertinimo metu nustatyta, kad 2014–2020 m. investicijos svariai prisideda prie statybų sektoriaus raidos – infrastruktūrinės viso paketo investicijos sudaro šiek tiek daugiau nei 4510 mln. Eur arba 62,05 proc. visų modeliujamų ES investicijų.

Makroekonominis 2014–2020 m. investicinio paketo poveikio statybų sektoriaus raidai modeliavimas atskleidė, kad statybų sektorius yra vienas iš labiausiai procikliškų ekonomikos sektorių ir, atitinkamai, sparčiausiai vystosi investicijų įgyvendinimo metu. Investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2014–2023 m.) kasmetinis statybų sektoriaus BPV prieaugis, modeliuojama, bus ženkliai didesnis nei kitų ekonominių sektorių – sieks 11 proc. kasmet. Tačiau pointervenciniu laikotarpiu vidutinis kasmetinis statybų sektoriaus BPV prieaugis, prognozuojama, bus mažesnis nei kitų ekonominių sektorių ir sieks vidutiniškai 0,75 proc. kasmet, lyginant su scenarijumi be investicijų.

Reikšmingą postūmį sektoriaus raidai, tikėtina, taip pat turės REACT–EU investicijos. REACT–EU investicijų įliejimo į ekonomiką laikotarpiu (2021–2022 m.), kasmetinė statybų sektoriaus BPV dėl šių investicijų įgyvendinimo, modeliuojama, bus vidutiniškai 1,45 proc. didesnė, lyginant su scenarijumi be investicijų. Visgi, šis poveikis bus trumpalaikis ir po REACT–EU investicijų įgyvendinimo, 2023–2035 m., tikėtina, išnyks.

Nors 2014–2020 m. ES investicijų indėlis į statybų sektoriaus augimą yra reikšmingas, svarbu pastebėti, kad infrastruktūrinių investicijų su kiekvienu finansavimo periodu vis mažėja. Taigi, nors ES investicijos vis dar reikšmingai prisideda ir, tikėtina, 2021–2027 m. laikotarpiu prisidės prie statybų sektoriaus raidos, kiekvieną ES finansavimo periodą mažėjantis investicijų į infrastruktūrą kiekis, atitinkamai, lemia ir mažesnę statybų sektoriaus priklausomybę nuo šių lėšų bei mažesnę jų poveikį sektoriaus raidai. Tačiau pastebėtina, kad ES lėšų mažėjimas bent iš dalies yra kompensuojamas augančiomis valdžios investicijomis, finansuojamomis nacionalinėmis lėšomis. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad per pastarąjį dešimtmetį statybų sektorius liko stipriai priklausomas nuo valdžios sektoriaus investicijų, tačiau sektoriaus priklausomybė nuo ES lėšomis finansuojamų projektų mažėjo.

2021–2027 m. investicijų poveikis statybų sektoriaus raidai

2021–2027 m. investicijos, prognozuojama, taip pat svariai prisidės prie statybų sektoriaus raidos investicijų įgyvendinimo laikotarpiu (2021–2030 m.). Šiuo laikotarpiu investicijų vidutinis kasmetinis poveikis statybų sektoriaus BPV raidai, tikėtina, sieks 6,5 proc., o pointervenciniu laikotarpiu (2031–2042 m.) – 0,45 proc.. Kaip galima pastebėti, 2021–2027 m. investicinio paketo tikėtinas poveikis statybų

sektorius raidai bus mažesnis nei 2014–2020 m. investicinio paketo tiek investicijų įgyvendinimo, tiek pointervenciniu laikotarpiu. Mažesnis modeliuojamas poveikis naujoje finansinėje perspektyvoje pagrįstinas sumažėjusiomis infrastruktūrinėmis investicijomis. 2014–2020 m. investiciniame pakete infrastruktūrinės investicijos siekė 4510 mln. Eur, o 2021–2027 m. investiciniame pakete – 3535 mln. Eur.

Veiksniai, lemiantys statybų sektoriaus raidą

Atlikus vertinimą, buvo identifikuota, kad statybų sektoriaus raidai didžiausią įtaką turi kredito apimčių augimas, namų ūkių finansinė situacija, statybos darbų sąnaudos ir nekilnojamo turto kainos, technologinis progresas bei valdžios sektoriaus investicijos. Kredito augimo apimtys veikia statybų sektorių per gyvenamojo NT subsektorių. Augant kredito apimtims didėja gyvenamojo NT paklausa, o tai, atitinkamai, skatina statybų sektoriaus raidą. Gerėjanti namų ūkių finansinė situacija skatina namų ūkius didinti investicijas į gyvenamojo NT subsektorių. Auganti būstų paklausa skatina statybos darbų sąnaudų ir NT kainų augimą, kas neigiamai veikia viso statybų sektoriaus raidą. Augant statybos darbų ir NT sąnaudoms rangovai susiduria su iššūkiais įgyvendinant suplanuotus projektus (taip pat ir viešuosius). Tai, atitinkamai, mažina statybų sektoriaus produkciją bei sukuria rizikas suplanuotų intervencijų įgyvendinimui. Tuo tarpu technologinis progresas teigiamai veikia viso statybų sektoriaus raidą, leisdamas padidinti statybų sektoriaus našumą, konkurencingumą ir prieigą prie naujų rinkų. Valdžios sektoriaus investicijos taip pat teigiamai veikia statybų sektoriaus raidą, kadangi kuria papildomą paklausą statybų sektoriaus produkcijai.

INVESTICIJŲ EFEKTYVUMO VERTINIMAS

2014–2020 m. investicinio paketo efektyvumas

2014–2020 m. finansavimo laikotarpio ES investicijų efektyvumas modeliuojamas kaip aukštas. Jau nuo pirmųjų investicijų įgyvendinimo metų, investicijų kuriama nauda viršija išlaidas, o per visą analizuojamą laikotarpį iki 2035 m. dėl investicijų sukurtas papildomas BVP, prognozuojama, daugiau nei dvigubai (2,21 karto) viršys atliekant investicijas patirtas išlaidas.

Vidutiniškai vienas 2014–2020 m. ES investicijų finansinio paketo euras analizuojamu laikotarpiu (2014–2035 m.) kasmet sukurs 1,72 eurus ekonomikoje. Šis rezultatas atitinka ar netgi viršija kitų, į Lietuvą panašių, ES šalių investicijų efektyvumą. Tik REACT-EU investicijų paketo vienas euras analizuojamu laikotarpiu, modeliuojama, vidutiniškai sukurs 1,61 Eur ekonomikoje kasmet, o laikotarpio pabaigoje dėl REACT-EU investicijų sukurtas papildomas BVP, prognozuojama, 1,92 kartus viršys įgyvendinant šį paketą patirtas išlaidas.

Jeigu 2014–2020 m. ES investicijos būtų įgyvendinamos ne pagal labiausiai tikėtiną, bet pagal optimistinį scenarijų, investicijų efektyvumas galėtų būti dar didesnis – modeliuojama, kad optimistinio investavimo scenarijaus atveju, dėl santykinai didesnio ilgalaikio pasiūlos pusės poveikio, per analizuojamą laikotarpį (2014–2035 m.) sukurtas papildomas BVP 2,6 karto viršytų investicijas. Tolygaus investavimo scenarijaus atveju investicijų efektyvumas, modeliuojama, būtų tik šiek tiek didesnis, nei labiausiai tikėtino scenarijaus atveju (iki 2035 m. sukurtas papildomas BVP investicijas viršytų 2,26 kartais), tačiau ES fondų lėšas investuojant tolygiai nebūtų sukuriama dideli paklausos šuoliai investicijų įgyvendinimo laikotarpiu, o ženklus investicijų poveikis pasireikštų jau pirmaisiais 2014–2020 m. VP įgyvendinimo metais. Taip pat vidutinė kasmetinė investicijų grąža būtų aukštesnė – vienas investuotas euras vidutiniškai sukurtų 1,76 Eur ekonomikoje kasmet.

2014–2020 m. atskirų VVS investicijų efektyvumas

Modeliuojama, kad analizuojamu laikotarpiu didžiausiu efektyvumu pasižymės investicijos, įgyvendinamos švietimo, mokslo ir sporto VVS (per visą analizuojamą laikotarpį įgyvendintų investicijų sukurtas BVP priaugis, prognozuojama, turėtų 3,11 karto viršyti šioje srityje įgyvendintų investicijų dydį). Taip pat aukštas investicijų efektyvumas numatomas Transporto ir ryšių bei Ekonomikos

konkurencingumo ir valstybės informacinių išteklių (viso laikotarpio BVP prieaugis investicijas turėtų viršyti, atitinkamai, 2,59 ir 2,53 karto), Kultūros (viso laikotarpio BVP prieaugis investicijas turėtų viršyti 2,12 karto) bei Socialinės apsaugos ir užimtumo (viso laikotarpio BVP prieaugis investicijas turėtų viršyti 1,95 kartais) VVS.

2021-2027 m. investicinio paketo efektyvumas

Per visą analizuojamą laikotarpį (iki 2045 m.) 2021–2027 m. finansinio laikotarpio ES investicijų paketo sukurtas papildomas BVP turėtų 2,17 karto viršyti šio investicinio paketo išlaidas. Nors lyginant su 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu, planuojamų įgyvendinti 2021–2027 m. ES investicijų bendras efektyvumas modeliuojamas šiek tiek mažesnis, tačiau vidutinis kasmetinis 2021–2027 m. finansinio laikotarpio investavimo efektyvumas atitinka 2014–2020 m. finansinio laikotarpio vidutinį kasmetinį investavimo efektyvumą ir siekia 1,72.

Nežymūs investavimo efektyvumo skirtumai 2021–2027 m. finansavimo laikotarpiu matomi dėl ekonominei situacijai gerėjant mažėjančių investicijų ribinių naudų bei planuojamo 2021–2027 m. finansinio laikotarpio investicijų persikirstymo tarp VVS ir gamybos veiksmų. Tačiau svarbu pastebėti, kad 2021–2027 m. modeliuojamos investicinės apimtys yra mažesnės nei 2014–2020 m. investicinio paketo, o tai, atitinkamai, reiškia, kad su mažiau išteklių yra generuojama beveik ta pati BVP grąža kaip ir ankstesniu finansiniu laikotarpiu. Atsižvelgiant į tai, 2021–2027 m. finansinio laikotarpio investicijos laikytinos labai efektyviomis.

Kaip ir 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu, jeigu 2021–2027 m. ES investicijos būtų įgyvendinamos pagal optimistinį arba tolygaus investavimo scenarijų, jų grąža galėtų būti dar didesnė.

2021-2027 m. atskirų VVS investicijų efektyvumas

2021–2027 m. laikotarpiu didžiausias investicijų efektyvumas taip pat numatomas Švietimo, mokslo ir sporto (viso laikotarpio BVP prieaugis turėtų 3,45 kartus viršyti investicijas), Transporto ir ryšių (viso laikotarpio BVP prieaugis turėtų 2,7 kartus viršyti investicijas), Ekonomikos konkurencingumo ir valstybės informacinių išteklių (viso laikotarpio BVP prieaugis turėtų 2,38 kartus viršyti investicijas), Kultūros (viso laikotarpio BVP prieaugis turėtų 2,16 kartų viršyti investicijas) ir Socialinės apsaugos ir užimtumo VVS (viso laikotarpio BVP prieaugis turėtų 1,97 kartus viršyti investicijas).

Lyginant su 2014–2020 m. periodu, modeliuojama, kad investicijų efektyvumas Švietimo, mokslo ir sporto, Transporto ir ryšių, Kultūros ir Socialinės apsaugos ir užimtumo VVS didės. Šis investicijų efektyvumo pokytis, tikėtina, atsiras dėl numatomos didesnės investicijų orientacijos į šalies ekonomikos pertvarką, ilgalaičių reformų įgyvendinimą, gerėjančio investicijų administravimo (kiekvienas investicijų įgyvendinimo periodas padeda išstobulinti įgyvendinimo sistemas ir didina investicijas įgyvendinančių darbuotojų kompetencijas), geresnio investicijų planavimo ir įgyvendinimo priežiūros (atsižvelgiant į šalyje įgyvendinamos Strateginio valdymo ir biudžeto planavimo reformos tikėtinus rezultatus).

STRATEGINIAI SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

REKOMENDACIJOS IR STRATEGINIAI SIŪLYMAI DĖL ES INVESTICIJŲ POVEIKIO MASTO DIDINIMO BEI ĮGYVENDINIMO EFEKTYVUMO GERINIMO ATEITYJE

Strateginiai siūlymai

- ES investicijos turėtų būti planuojamos jas tolygiau paskirstant pamečiui ir į ekonomiką iliejant nuosekliai. Tai leistų pasiekti didesnę investicijų grąžą, tvarumą ir išvengti investicinių disbalansų, lemiančių šokus ekonomikoje ir darbo rinkoje, bei apsunkinančių rinkos dalyvių ir dirbančiųjų prisitaikymą;
- Planuojamos intervencijos turėtų būti kuo labiau pritaikytos rinkos dalyvių poreikiams bei planuojant investicijas, kur tinkama, turėtų būti atlikta kaštų–naudos analizė ir pasitelkti kiti mikro lygmens investicijų naudingumo vertinimo tyrimai, kurie leistų apskaičiuoti tikėtinas įvairių investicijų naudas, identifikuoti alternatyvias investicines strategijas ir pasirinkti investicijas, nešančias didžiausią santykinę naudą. Tai padidintų rinkos potencialą absorbuoti investicijas ir užtikrintų aukštesnes tęstines naudas;
- Kiekvienos VVS investicijų tikslingumas ir generuojama socialinė bei ekonominė nauda turėtų būti įvertinta. Ekonominės ir socialinės naudos negeneruojančių arba mažą ekonominę ir socialinę naudą generuojančių VVS investicinės lėšos turėtų būti perskirstytos aukštą investicinę grąžą generuojančioms VVS, siekiant maksimizuoti ekonominio augimo potencialą;
- Viešosios politikos formuotojai turėtų ir toliau užtikrinti adekvatų finansavimą visoms VVS, kadangi skirtingo tipo investicijų įgyvendinimas leidžia užtikrinti tvarų ekonominį augimą;
- Infrastruktūrinės investicijos turėtų būti planuojamos kuo tolygiau. Tai leistų išvengti statybų sektoriaus perkaitimo ir įmonėms geriau prisitaikyti prie ES investicijų ciklo;
- Turėtų būti apsvaistytos galimybės įvesti priemones, kurios sulėtintų statybų sektoriaus sparčią raidą (pavyzdžiui, makroprudencinės priemonės ribojančios antrinio būsto pirkimą, NT mokesčio bazės plėtimas ir pan.), siekiant mažinti rizikas, kad strateginės reikšmės infrastruktūriniai projektai gali būti neįgyvendinti dėl sparčios statybų sektoriaus raidos ir augančių produkcijos kainų;
- Atsižvelgiant į kiekvieną finansavimo periodą matomą ES infrastruktūrinių investicijų mažėjimą, rekomenduojama ieškoti alternatyvių ES investicijoms būdų viešajai infrastruktūrai finansuoti, siekiant išlaikyti aukštą infrastruktūros kokybę.

Rekomendacijos

- Rekomenduojama atlikti papildomą šiame vertinime analizuotų ADRP priemonių analizę, kuri leistų identifikuoti UŽT vykdomų projektų efektyvumą (t. y. leistų identifikuoti santykį tarp projektų kuriamo poveikio bei kaštų). Tai, atitinkamai, leistų nustatyti, ar UŽT projektai atsiperka ir ar kuriamas poveikis atitinka darbo rinkos poreikius ir politikos formuotojų tikslus;
- Taip pat viešosios politikos formuotojams rekomenduojama atlikti tyrimą, kuris leistų identifikuoti, kurios ADRP priemonės ar jų grupės kuria didžiausią poveikį užimtumui ir kurios priemonės yra efektyviausios.